

Kerk, een weg te gaan

Een meditatie bij het thema van Willibrordzondag

door Leo van Leijssen

Abraham werd al op weg gestuurd: lèch-lecha, 'Ga!' (Gen 12: 1). Hij droeg de belofte van een toekomstig groot 'volk Gods' met zich mee. Kleinzoon Jakob ging op weg en ontmoette daar God: te Betel in de droom over de hemelladder, aan de rivier de Jabbok in het gevecht met de engel (Gen 28 resp. 32). Israël zegt van zichzelf: 'Mijn vader was een zwervende Arameeër' (Deut 26:5); het trok uit Egypte: Uittocht, op weg naar het Beloofde Land, naar bevrijding!

Het Nieuwe Testament herneemt dit: Jezus is altijd op weg, stuurt zijn leerlingen op pad; loopt als de Verrezenen mee met de Emmausgangers, gaat zijn leerlingen voor naar Galilea. Paulus ontmoet op weg naar Damascus – aanvankelijk een dwaalweg – tóch zijn Heer; de eerste christenen heetten 'aanhangers van de Weg' (beide: Hand. 9).

Op weg zijn zit de mens in het bloed: niet voor niets ervaren velen het leiden van het eigen leven als hun persoonlijke weg. Op weg zijn zit ook de Bijbel in het bloed. En de christelijke traditie: pelgrimstochten, processies, de symbolische 'geestelijke weg'. Ook de liturgie is een heilig spel van de menselijke weg naar God, naar zijn Rijk der Hemelen. In de verhalen, gebeden, gezangen, beelden ('iconen') en gebaren ('rituelen') voegt men zich, in verdichte vorm, keer op keer op die weg; verbindt men de persoonlijke weg, in alle weerbarstigheid soms, met die weg van de Kerk van alle eeuwen – beide wegen beïnvloeden elkaar. Al bij al niet vreemd dus dat de Kerk zelf, geloofsgemeenschap van Christus, behalve met zoveel andere namen: Lichaam van Christus, tempel, Bruid, óók als 'weg' betiteld wordt, "een Weg te gaan". Kerk zijn is op weg zijn. Niet in je eentje maar samen.

Aan de gezamenlijke weg van christe-

nen ging de weerbarstigheid niet voorbij; haar zijn de barsten en ten einde de breuken niet bespaard gebleven. Zo vaak werd eenheid verbroken, gingen kerken gescheiden op weg, niet meer samen. De weg naar groeiende eenheid is ook 'Kerk, een Weg te gaan'. Daar komt de oecumene om de hoek kijken, waarvoor de Katholieke Vereniging voor Oecumene op Willibrordzondag, 9 november, bijzondere aandacht vraagt.

Op de poster voor Willibrordzondag staan pelgrims op weg - een oude traditie, die hier door een hedendaagse oecumenische pelgrimage wordt voortgezet. Zij symboliseren heel fysiek en concreet wat Kerk is. Oude woorden komen naar boven: *ecclesia peregrinans* – pelgrimerende kerk –, 'Gods volk onderweg'. Is dat nog een beeld dat de geloofsgemeenschap van Jezus Christus, het Kerk-zijn, kan uitdrukken?

Er is een foto van pelgrims te Iona (Noord-Schotland), die alvorens op tocht te gaan, zich in een kring rond een groot kruis opstellen. Haast een soort rondedans. 'Ronedans', 'om-megang' (ander woord voor 'processie'!) is ook de betekenis van het Griekse woord 'perichoresis'. In de theologie over de Drie-ene God wordt hiermee sinds de kerkvaders de 'kringloop' van liefde aangeduid waarmee in de 'om-gang' met elkaar

Inhoudsopgave

■ Pag. 1-2

Kerk, 'n Weg te gaan.

Meditatie van Leo van Leijssen bij het thema van Willibrordzondag. Voorbeeld en bron van de gemeenschap van de Kerk is de kringloop van liefde waarmee Vader, Zoon en heilige Geest elkaar beminnen.

■ Pag. 2-3

Een pelgrimage als getuigenis.

Voor de poster van Willibrordzondag werd een foto van de oecumenische Northern Cross pilgrimage in Schotland en Noord-Engeland gebruikt. Jan Maasen bericht over zijn ervaringen op deze pelgrimage.

■ Pag. 4

Vredesspiritualiteit. 100 jaar geleden ontbrandde in Sarajevo de Eerste Wereldoorlog. Jan Peters maakt ons deelgenoot van de vredesspiritualiteit van de Kroatische vredesactiviste dr. Katerina Kruhonja.

■ Pag. 6

Naar buiten treden en verjongen.

Het leven van Henk van Doorn staat in het teken van de oecumene. In een interview met Geert van Dartel maakt hij de balans op en geeft hij taken mee aan zijn opvolger.

■ Pag. 7

Oecumenisch gesprek over Maria.

In het gesprek tussen katholieken en protestanten is er doorgaans weinig aandacht voor Maria. Dit hoeft eigenlijk niet zo te zijn omdat de Reformatoren zelf mooie teksten aan Maria gewijd hebben. Rob van Uden bericht over zijn ontdekkingstocht.

■ Pag. 8

Jaarvergadering. Deze wordt gehouden in het Landelijk Dienstencentrum van de PKN in Utrecht. 's Middags is er een studiedag over de Kerk en nemen we afscheid van voorzitter Henk van Doorn.

Vader, Zoon en heilige Geest elkaar beminnen. Geen van de Personen in God is aan de Ander ondergeschikt. Een hiërarchie tussen de Vader, de Zoon en de Geest aanbrengen is door de Kerk als een dwaalweg ('ketterij') afgewezen. Een zeer geliefd beeld is om de Kerk als een afspiegeling van dit goddelijke leven te zien. De Duit-

se theoloog Jürgen Moltmann (*Trinität und Reich Gottes*, V-VI, 1980) koppelt aan dit grootse, niet-hiërarchische beeld de fundamentele gelijkheid van de gelovigen in de Kerk: in de eenheid wordt iedere ander in zijn of haar anderszijn en gelijkzijn liefgehad. Ik vertaal dat beeld van de 'perichoresis', rondedans in God,

voor de Kerk op weg als: misschien mensen aan *kop* – Mozes, profeten, enthousiasmerende 'voorgangers' en kerkelijke 'leiders' – maar ten diepste niemand aan de *top*.

Het oecumenisch document 'De Kerk. Op weg naar een gemeenschappelijke visie' (2013), de verse vrucht van gezamenlijk denken over de Kerk door orthodoxen, protestanten en katholieken, spreekt ook over 'De Kerk van de Drie-Ene God' (Hfst II). En over een "pelgrimerende gemeenschap" en, niet zonder belang, "de plaats van het geordineerde ambt" daarbinnen (Hfdt III). 'Kerk, een Weg te gaan', nog een hele weg te gaan!

Moltmann spreekt in dezen inspirend over "de eeuwige geschiedenis die God in Zichzelf ervaart" (p 206), die zich wil uitdrukken in de geschiedenis van de Schepping en van de mens. Dan is het niet alleen dat God met ons meetrekt op onze weg – op zich al een onvoorstelbare gedachte –, maar ook nog eens dat wij in onze weg meetrekken met de geschiedenis van God, met zijn Weg. Dan is '(nog) een (hele) Weg te gaan' een ongekend hoopvolle weg. ◦

Een Pelgrimage als getuigenis – de Northern Cross Pilgrimage

door Jan Maasen

De foto die dit jaar de poster van Wilibrordzondag siert, komt duidelijk niet uit Nederland. Daarvoor is het landschap te heuvelachtig en kaal. En pelgrims die een houten kruis meedragen zie je hier ook niet zo veel. De poster toont een groepje Britse pelgrims, die tijdens de Goede Week op weg zijn van het Schotse Melrose naar de Holy Island of Lindisfarne in Noord-Engeland. Ze zijn zojuist Wideopen Hill gepasseerd, met zijn 368 meter het hoogste punt van de route. Vanaf nu is het meer dalen dan klimmen. Nog drie dagen lopen. Dan zullen zij op Goede Vrijdag op het strand van de Noordzee hun medepelgrims ontmoeten, die elders gestart zijn. Samen zullen zij bij laag water het oude pelgrimspad nemen en over het wad naar Holy Island lopen, het eindpunt van de ster-

vormige oecumenische Northern Cross Pilgrimage. De Nederlander Jan Maasen liep dit voorjaar mee, maakte de foto en geeft een impressie van zijn ervaringen.

Pelgrimeren bloeit

De kerkbezoekcijfers mogen dan elk jaar dalen, de belangstelling voor pelgrimeren groeit. Dat geldt zowel klassieke bedevaarten als meer individuele pelgrimstochten zoals de camino naar Santiago de Compostela. Niet alleen verstokte rooms-katholieken pelgrimeren. In toenemende mate ontdekken ook protestanten en randkerkelijken de weldadige werking van het op weg gaan naar een heilige plaats op zoek naar het heilige. Tijdens een pelgrimage worden uiterlijke en innerlijke reis nauw met elkaar verbonden.

Zes jaar geleden hoorde ik tijdens een week op het Schotse eiland Iona voor het eerst over de Northern Cross Pilgrimage. Ray Simpson, oprichter van de Community of Aidan and Hilda op Lindisfarne, noemde deze pelgrimstocht bijna terloops in zijn inleiding over pelgrimeren in de Keltische spiritualiteit. En Ian Bradley, hoogleraar theologie aan de Universiteit van St Andrews, deelde zijn praktische pelgrimservaringen met ons. Voor zijn boek 'Pelgrimage. Een spirituele reis' (Kok Kampen, 2010) had deze protestant typisch katholieke bedevaartsoorden bezocht als Lourdes, Czestochowa en Medjugorge, maar hij liep ook het St Olav's pad in Noorwegen met een Lutherse pelgrimspastor en de St Cuthbert's Way. Dat langeafstandswandelpad is geopend in 1997 en loopt van Melrose naar Lindisfarne. De route is vernoemd naar St Cuthbert (634-687). Deze Angelsaksische heilige begon als jonge monnik in Melrose en werd later abt en bisschop van Lindisfarne. Het zou me niet verbazen, als Willibrord en Cuthbert elkaar gekend hebben. Cuthbert was een aantal jaren gastenpater in Ripon (tot 664) en reisde daarna als abt van Lindisfarne veel rond, Willibrord verbleef als jongen in Ripon tussen 665 en 678. Maar dat terzijde.

Dit voorjaar had ik een sabbatverlof. Toen ik ontdekte, dat een van de routes van de Northern Cross Pilgrimage loopt van Melrose naar Lindisfarne, grotendeels langs St Cuthbert's Way, hoefde ik niet lang na te denken. Ik besloot mee te lopen en nadien twee weken in de Community of Aidan and Hilda te verblijven.

Kenmerken Northern Cross Pilgrimage

De Northern Cross Pilgrimage is een kleinschalige oecumenische pelgrimstocht, die elk jaar in de Goede Week wordt gehouden als voorbereiding op Pasen. Vanuit verschillende plaatsen loopt men naar Lindisfarne. Bij sommige routes staat het sportieve karakter voorop, andere zijn meer geschikt voor gezinnen. De route vanuit Melrose neemt een middenpositie in. De afstand is ongeveer 100 kilometer. Onze groep bestond uit 11 deelnemers, in totaal liepen in 2014 85 pelgrims mee. De meerderheid was Rooms-katholiek, maar er namen ook Anglicanen, Methodisten en calvinis-

tische protestanten deel.

Kenmerkend voor alle pelgrimages is, dat de deelnemers een tijdelijke egalitaire gemeenschap vormen. Maatschappelijke verschillen vallen voor de duur van de tocht weg. Bij de Northern Cross Pilgrimage krijgt het gemeenschapskarakter nog een extra accent, omdat je samen kookt, de bagage verplaatst moet worden met particuliere auto's en je een gemeenschappelijke taak hebt: het meedragen van een houten kruis als christelijk getuigenis. Daarop slaat ook het 'Cross' in 'Northern Cross', die is voortgekomen uit de 'Student Cross Pilgrimage', zuidelijker in Norfolk. Voor de laatste stonden de 'kruistochten van gebed en verzoening' model, die kort na de Tweede Wereldoorlog in Frankrijk werden gehouden ter bevordering van de vrede. Die ontstaansgeschiedenis is wat vergeten, maar het getuigeniskarakter speelt nog steeds. Het werkt ook, is mijn ervaring. Door het kruis ben je herkenbaar als pelgrimsgroep en ben je niet zomaar een wandelclub. Het gaf geregeld aanleiding tot korte gesprekken met mensen onderweg.

Via het dragen van het kruis werden

mijn uiterlijke en innerlijke reis ook op elkaar betrokken. Het kruis was niet zwaar en ik ben een goede wandelaar. Karen Poolman, een onderwijzeres uit Oxford, en ik stonden al snel bekend als het 'A-team': vooral in te zetten bij steile beklimmingen of als het tempo te zeer gezakt was. Geen boetedoening of lijdensweg voor mij. Ik voelde me meer Simon van Cyrene dan Christus. Toch zette het mij wel aan om na te denken welk kruis ik meedraag in mijn leven. Meer dan verwacht raakte het mij om op Goede Vrijdag 'ons' kruis over de causeway te dragen naar het begin van het oude pelgrimspad. En ik had echt een Paasgevoel toen ik op Paasmorgen het met narcissen versierde kruis een stampvolle dorpskerk mocht binnendragen. Christus vincit!

De Northern Cross Pilgrimage vindt volgend jaar voor de 40^e keer plaats van 29 maart tot en met 5 april. Zie <http://www.northerncross.co.uk/>

Jan Maasen is medewerker diaconie en missiesecretaris van het bisdom Rotterdam.

‘Vredesspiritualiteit – begint met luisteren naar de ander’

door Jan Peters sj.

De zomer van 2014 stond in het teken van oploeiende conflicten en bruto geweld tegen burgers. In Sarajevo herdachten vredesbewegingen met een groot symposium en andere activiteiten het begin van de Eerste Wereldoorlog in 1914. Jan Peters sj. was erbij en legt in onderstaande bijdrage uit dat vredespiritualiteit een keuze en een weg is die grenzen overwint en wonden kan helen.

Voor mij persoonlijk is het heel pijnlijk, dat er in onze gemeenschappen, die zozeer gewond zijn door oorlog, geen profetische stemmen klinken vanuit de verschillende kerken en geloofsgemeenschappen. We horen hen niet als het gaat over de vraag hoe we de gevolgen van geweld uit het verleden kunnen overwinnen en evenmin over de opbouw van nieuwe intermenselijke verhoudingen die gebaseerd zijn op vertrouwen en verzoening. Het is des te pijnlijker omdat religieuze gemeenschappen een sleutelrol spelen in het sociale leven van onze postcommunistische tijd. Een oecumenische en interreligieuze dialoog die ons bijeenbrengt rond wat we gemeenschappelijk hebben is mooi, maar niet voldoende; wat we echt nodig hebben is een dialoog van verzoening: wat zijn de pijnpunten die ons verdeeld houden en een belemmering zijn om echt vertrouwen te creëren. Ons geloof kan ons helpen om te handelen in een geest van verlangen naar waarheid en naar een leven zonder wederzijds geweld.”

Aan het woord is Katarina Kruhonja uit Kroatië. Als medisch specialist in het ziekenhuis van Osijek heeft zij in daar 1991 het Centrum voor Vrede, Geweldloosheid en Mensenrechten opgericht. Nog steeds zet zij zich in voor de vreedzame samenleving tussen de verschillende etnische en reli-

◆ Katarina Kruhonja

gieuze groepen op de Balkan, in het grotendeels katholieke Kroatië, het orthodoxe Servië en het islamitische Bosnië.

Sarajevo

Katarina was erbij, dit voorjaar in Sarajevo. De hoofdstad van Bosnië gaat er trots op dat het altijd een symbool is geweest van religieuze tolerantie en vreedzaam samenleven. De grote moskee, de Servisch-orthodoxe kerk, het klooster van de franciscanen en de synagoge, ze staan op een steenworp afstand van elkaar. Maar Sarajevo is ook de plek waar de eerste wereldoorlog zijn oorsprong vond. Een grote groep mensen heeft zich nu verzameld rond een brug over de rivier, in stilte. Hier is het gebeurd. Honderd jaar geleden, op 28 juni, werd op deze plek de Oostenrijkse troonopvolger vermoord. Een plek en een moment om bij stil te staan. Veel personen en organisaties die zich inzetten voor vrede en verzoening zijn dit jaar naar Sarajevo gekomen voor vier dagen van bezinning, uitwisseling van idealen en ervaringen en natuurlijk ook culturele evenementen. In alles samen tweehonderd workshops praten jongeren en ouderen uit heel Europa over de

droom van vrede, gerechtigheid en verzoening en over hun eigen inzet. Voor mij persoonlijk werd de toon gezet door de taxichauffeur die ons van het vliegveld naar het hotel bracht. Wat sarcastisch: “Mooi dat jullie uit heel Europa hierheen komen om te praten over vrede. Maar waar was Europa twintig jaar geleden, toen wij hier drie jaar lang omsingeld, belegerd en beschoten werden? Waar was Europa toen? Als Europa echt gewild had, had het de belegering in twee dagen kunnen beëindigen.” Je beseft dan dat dit gebied en deze stad een eeuw van geweld en vernietiging achter de rug hebben: de twee wereldoorlogen en nog zo kort geleden de oorlog op de Balkan. De sporen van deze laatste strijd zijn nog lang niet uitgewist in de gebouwen van Sarajevo en zeker niet in de harten van de inwoners.

Daarnaast riep de taxichauffeur met zijn opmerking over een mogelijke snelle gewelddadige beëindiging van de belegering de lastige vraag op: wat kun en wil je doen om een oorlogssituatie te beëindigen en vrede dichterbij te brengen? Het is een vraag die tijdens de workshops regelmatig terugkwam, en die aan actualiteit niet heeft ingeboet.

Vredesspiritualiteit

In het motto van deze dagen 'From a world of war and violence to a culture of peace and nonviolence' klinkt de behoefte door aan een brede "vredescultuur". Om aan vrede te kunnen bouwen heb je een stevige ondergrond nodig, een breed gedragen vredescultuur. Om deze te realiseren is het van groot belang, zeker in recente conflictgebieden, om allereerst de geschiedenis van het conflict serieus te nemen, open te leggen om daarna te proberen een proces van verzoening in te gaan.

Vredescultuur als een stevige bodem onder het streven naar echte vrede. Verschillende religieus geïnspireerde vredesbewegingen, waaronder de internationale katholieke vredesbeweging Pax Christi, legden onder deze bodem een nog dieper liggend fundament: vredesspiritualiteit. Pax Christi heeft veel getuigenissen verzameld van mensen uit alle windstreken, die

vertellen hoe hun geloof hun de inspiratie biedt om zich te blijven inzetten voor vrede, ook bij voortdurende tegenslagen.

Onder hen is ook Katarina, die zich ook inzet voor het werk van Pax Christi op de Balkan. Hier in Sarajevo leidt zij een workshop over vredesspiritualiteit, een workshop waaraan ook moslims en orthodoxe christenen deelnemen.

Zelf pleit ze met overtuigingskracht voor de spiritualiteit van het luisteren, luisteren om te komen tot echt begrip. Luisteren vormt een krachtige basis op weg naar echte vrede. "Als je luistert naar iemand toon je je respect voor de ander als menselijke persoon. Luisteren is een vorm van uitwisseling: ik schenk mijn tijd en mijn volledige aandacht, zonder te oordelen; ik stel vragen, niet omdat ze voor mij belangrijk zijn maar voor mijn gesprekspartner, vragen die de mogelijkheid bieden om lang onderdrukte

emoties te uiten en zelf weer op zoek te gaan naar eigen nieuwe inzichten. Ik bied geen kant-en-klare oplossingen aan, geen goede raad, geen medelijden; ik bied mijn acceptatie, mijn vertrouwen en mijn steun. Zo is luisteren een weg die mensen samen gaan, een weg waarop we onszelf beter leren kennen, een plek om ons te bevrijden van de kwelling van de schaamte, de angst en de opgekropte woede. Het is een weg naar toekomst en naar een inzet hiervoor."

Opstaan tegen geweld

Katarina weet waarover ze spreekt. Het Centrum voor Vrede, Geweldloosheid en Mensenrechten, dat zij in 1991 heeft opgezet, werd geboren en ontwikkeld in de schuilkelders tijdens de beschietingen van Osijek. Daar vond ze de medestanders voor haar ideaal. "Het was laat in de middag dat ik tot het besluit kwam geweld niet langer te accepteren. Ik herinner me nog heel levendig het gevoel van bevrijding dat dit me gaf."

Hier in de schuilkelders van Kroatië werd haar vredesspiritualiteit geboren; van hieruit heeft deze zich verspreid via veel vredesgroepen waarbinnen zij actief was. Luisteren, vertrouwen geven en bouwen aan een nieuwe maatschappij van verzoening over alle grenzen en wonden heen. Al bijna vijftig jaar, vanuit haar diepe religieuze inspiratie. ●

*Dr. Jan Peters sj. is islamo-
loog, bekleedt diverse be-
stuurlijke functies en is o.a.
vice-voorzitter van Pax
Christi Nederland en vice-
voorzitter van de Katholie-
ke Vereniging voor Oecu-
mene.*

◆ Jongeren op het vredesfestival in Sarajevo, juni 2014

Bezoek onze website op: www.oecumene.nl

Colofon

Overeen is het communicatieblad van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord. Leden, donateurs en parochies ontvangen het blad twee maal per jaar.

Redactie: Geert van Dartel, Mirella van Herp, Leo van Leijzen

Vormgeving: VANDARTEL, OSS

Drukwerk: Van Stiphout, Helmond

Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord

Emmaplein 19 D
5211 VZ 's-Hertogenbosch
T: 073-7370026
E: secretariaat@oecumene.nl
Internet: www.oecumene.nl
IBAN: NL73 INGB0001087628
IBAN: NL97 INGB0000801919
ISSN: 1568-2862

‘De vereniging moet meer naar buiten treden en verjongen’

door Geert van Dartel

‘Een goede sfeer is voor mij belangrijk. Dat maakt besturen van een vereniging mogelijk. De verhoudingen binnen de vereniging zijn goed zowel in het bestuur als in het team. Ik heb het voorzitten van de vereniging dan ook met plezier gedaan.’
Eind dit jaar neemt Henk van Doorn, die in het Utrechtse bekend staat als ‘mr. Oecumene’ afscheid als voorzitter van de Katholieke Vereniging voor Oecumene. In zijn appartement in hartje Utrecht kijken we terug op de voorbije periode.

◆ Henk van Doorn

Zijn interesse in oecumene gaat terug tot zijn vroegste jeugd. ‘Het is eigenlijk begonnen toen ik als kleine jongen aan de hand van mijn vader naar het Oud-katholiek museum in de Mariahoek ging. Mijn vader zag daar een oud-klasgenoot van wie hij tot dan toe niet wist dat hij oud-katholiek was. Beiden gingen ze naar dezelfde school en dezelfde kerk in IJsselstein. Die eerste ervaring heeft mijn nieuwsgierigheid voor oecumene gewekt. Tijdens mijn studie heeft die interesse zich verdiept. Ik trof het met docenten zoals Möller, de latere bisschop van Groningen, Haarsma, hoogleraar praktische theologie en oud-voorzitter van de Sint Willibrordvereniging, Wegman, de Kruijf. Oecumene is een zaak van studie en dus van uitzuivering. Met Herman Verbeek en enkele anderen verzorgden we voor katholieke en protestantse theologie-studenten een reis langs oecumenische centra. Zo kwamen we o.a. in Chevetogne, Taizé en Genève. De studie en het contact met christenen van andere kerken hebben mijn eigen katholiek zijn gezuiverd; de beleving van de Eucharistie, de aandacht voor de Bijbel, het belang van catechese.’

Katholiek en oecumenisch

Met overtuiging heeft Van Doorn steeds naar voren gebracht dat katho-

liek en oecumenisch wezenlijk bij elkaar horen. ‘De aandacht voor oecumene hoort in het centrum van de RKK’, zegt hij. De verhuizing van het secretariaat van de vereniging naar het secretariaat van de Bisschoppenconferentie in 2010 was een belangrijke stap. Hij vindt het jammer dat dat niet voortgezet kon worden. ‘De belangstelling en betrokkenheid bij de oecumenische beweging is veel minder geworden de laatste jaren. Oecumene leeft nog wel bij deskundigen en wordt door pastores nog wel genoemd, maar heeft nauwelijks effect. Er wordt ook zoveel gevraagd van pastores dat ze eigenlijk nauwelijks nog in staat zijn om aandacht aan oecumene te besteden. Aan studeren komen velen niet toe’

De mogelijkheden van de vereniging om deze trend te keren zijn volgens Van Doorn gering. ‘De vereniging organiseert weliswaar veel belangrijke activiteiten en bijeenkomsten, maar deze trekken vaak dezelfde mensen aan. De poging om via sociale media zoals facebook met nieuwe mensen in contact te komen, is dan ook een goede zaak die verder doorgezet moet worden. De vereniging moet stappen naar buiten zetten.’

Stagnatie

Echt verder zijn we volgens Van Doorn de laatste jaren op de weg van de oecumene niet gekomen. Het belang van oecumene wordt met de mond wel beleden, maar in de prak-

tijk laat de aandacht vaak te wensen over. ‘Onze oecumenische bijdrage zou veel sterker zijn als de bisschoppelijk gedelegeerden voor oecumene een veel actievere rol zouden kunnen spelen. Maar er is nog een ander belangrijk aspect. De generatie die vroeger lid geworden is van de vereniging deed dat vanuit de overtuiging dat de eenheid van de Kerk er aan zat te komen. Decennia hebben zij de vereniging ook materieel gesteund. De huidige generatie heeft die hartstocht niet meer. Ten minste, ik zie hem niet. Misschien is de leegloop ook wel een gevolg van een te hautaine houding van de kerk zelf. We dachten misschien dat mensen na verloop van tijd, als ze ouder zouden zijn, wel weer terug zouden keren naar de Kerk. Maar zo werkt het niet.’

‘Een grote handicap in onze tijd is het fundamentele gebrek aan geloofskennis. Mensen zijn vervreemd van de katholieke vorm van het christendom. Dan kan er ook geen liefde of hartstocht voor de zaak van de Kerk ontstaan.’

Toekomst

‘In de huidige situatie blijft het werk van de vereniging zeker van belang. Het gevaar bestaat dat de vereniging een naar binnen gerichte studiegroep wordt. Dat zou niet goed zijn. De vereniging moet aan de weg blijven timmeren met aansprekende bijeenkom-

sten waarmee nieuwe mensen bereikt worden. De vereniging kan dat alleen maar doen als we ervaren medewerkers in dienst hebben die de doelstelling helder voor het voetlicht kunnen brengen. We zitten al op een minimale

bezetting en kunnen echt niet verder terug. Ik hoop dat de vereniging ook contact met de parochies blijft zoeken. Daar wordt het verlangen naar oecumene het meest zichtbaar. Mijn opvolger wens ik toe dat hij even-

veel plezier beleeft aan het werk voor de vereniging als ik. En bovenal dat er een grote verjonging onder leden zal plaatsvinden. Die is voor de toekomst van de katholieke inzet voor oecumene echt noodzakelijk.' ○

Oecumenisch gesprek over Maria

door Rob van Uden

Johannes Paulus II noemde in zijn encycliek 'Ut Unum Sint' (1995) vijf belangrijke items voor de oecumenische dialoog: Schrift en traditie; eucharistie; ambt, het leergezag en de maagd Maria. Johannes Paulus gaf aan dat de dialoog over Maria van wezenlijk belang is voor belangrijke thema's m.b.t. Jezus Christus, de rol van de Kerk, en nog veel meer. Voor mij reden genoeg om af en toe een lezing over 'Maria in de Oecumene' te geven.

Zo sprak ik bijvoorbeeld over Maria in de Anglicaanse en de Rooms Katholieke dialoog. Uitgangspunt was een boeiend document 'Maria, genade en hoop in Christus', maar het bleef vooral een Rooms Katholiek onderonsje. Mijn protestantse broeders en zusters hadden blijkbaar weinig fiducia in de betekenis van het onderwerp.

In mei 2014 organiseerde ik met de Raad van Kerken Breda een lezing: "Luther en Calvijn over Maria". Vader Joseph, een orthodoxe priester, opende met een korte inleiding en gebed, ds. Ton van Prooijen sprak over Calvijn en ikzelf nam Luther voor mijn rekening. Als uitgangspunt gebruikten we "Das Marienlob der Reformatoren" van Walter Tappolet (Tübingen 1962). De duidelijk oecumenische samenstelling van de inleiders en de typisch protestantse invalshoek zorgden er voor dat er ook vanuit de PKN een goede opkomst was.

Ontdekkingstocht

Voor mijzelf, als inleider, werd het een prachtige ontdekkingstocht naar enerzijds de warme en enthousiaste betrokkenheid, anderzijds de scher-

pe kritiek van Luther op de Mariadevotie. Duidelijker dan voorheen zag ik dat Luther een kind van zijn tijd was. Ik herkende de thema's die in de jaren volop bediscussieerd werden. Boeiend vind ik Luthers kritiek op de Maria-titel "Maria, Stella Maris" (Sterre der Zee). Hij wijst op een overschrijffout van wat de H. Hieronymus had vertaald als "Stille Maris" (Druppel van de Zee). Het gaat om een detail, maar Luther grijpt dit detail aan om met een innige vroomheid te spreken over Maria. Maria is één druppel in de grote zee, net als wij. Hij zegt: "Het was destijds bitter en ze moest de naam van alle bedroefden dragen." (23 maart 1521) De bedroefden kunnen zich dan ook met haar identificeren.

Tegelijkertijd heeft God haar een unieke positie gegeven. Luther meende, ver voordat in de R.K. Kerk het dogma werd afgekondigd, dat zo-

wel de 'onbevleete ontvangenis' als de maagdelijkheid van Maria noodzakelijk waren voor de taak die Maria had gekregen om Gods Zoon te dragen, te baren en op te voeden. Luther zou volgens mij de inhoud van het dogma van de Onbevleete Ontvangenis hebben kunnen onderschrijven. Maar met het dogma als zodanig, daar zou hij wel problemen mee hebben gehad. Luther meent dat Maria alle vrouwen overtreft, ze overtreft al het geschapene, want ze heeft de schepper gedragen. Dat zij de hemelse boodschap van de engel Gabriël kan aannemen, noemt hij geen kleiner wonder dan de menswording van Christus. Hij sluit zich dan ook aan bij de lofzang op Maria.

Niet té verheven

Maar dan trekt Luther aan de rem: Natuurlijk, zegt hij, is Maria in een bepaalde zin een koningin, maar we eren haar ambt, we eren haar als Moeder van God -, niet haar persoon. We kunnen haar met recht 'tempel van de Heilige Geest' noemen, maar zij duidt zichzelf aan als een nederige werkplaats. "Het is genoeg dat men zich met mij verheugt en mij zalig prijst dat God mij ten nutte heeft gemaakt om een dergelijk werk aan mij te doen." (1521: *commentaar op het Magnificat*).

'Luther en Calvijn over Maria', het werd een avond die Maria als thema van de oecumene tot leven bracht. De beide andere inleiders waren al even enthousiast en we zijn in gesprek over een vervolg. ○

Rob van Uden is lid van het Dagelijks Bestuur van de Katholieke Vereniging voor Oecumene.

'Gemeenschappelijke visie op de Kerk' – thema Jaarvergadering

◆ prof. dr. William Henn

De jaarvergadering van de vereniging vindt dit jaar plaats op 7 november, het hoogfeest van de H. Willibrord. De bijeenkomst wordt gehouden in het Landelijk Dienstencentrum van de Protestantse Kerk in Nederland, Josef Haydnlaan 2a in Utrecht. Inloop vanaf 10.30. Om 11.00 begint de huishoudelijke vergadering waarop onder andere de jaarstukken worden gepresenteerd en vastgesteld.

De bijeenkomst in de middag wordt in samenwerking met het Oecumenisch Forum voor Katholiceit georganiseerd en

begint om 13.30 met een gebedsdienst in de kapel. Vervolgens zal prof. dr. William Henn ofm.cap een inleiding houden over de *the Church, towards a common vision*. William Henn doceert ecclesiologie en oecumene aan de Pauselijke Universiteit Gregoriana in Rome en is namens de Katholieke Kerk lid van de commissie Faith and Order van de Wereldraad van Kerken. De convergentietekst over de Kerk is een uitgave van Faith and Order. De lezing zal zijn in het Engels.

Afscheid van voorzitter Henk van Doorn

Aan het einde van de middag nemen we afscheid van voorzitter Henk van Doorn. Per 1 januari 2015 loopt zijn bestuurstermijn af. Pastoor Henk van Doorn was naast zijn werk in het pastoraat als gedelegeerde voor oecumene van het aartsbisdom ruim twintig jaar als bestuurder actief betrokken bij de vereniging. Vanaf 2009 was hij voorzitter. Zijn taken voor de vereniging heeft hij steeds met veel inzet en enthousiasme verricht.

Het programma van de dag is te vinden op de website www.oecumene.nl U kunt zich opgeven voor de hele dag of een gedeelte daarvan via secretariaat@oecumene.nl of telefonisch op 073 – 7370026.

Hulpactie Caritas Syrië bracht

€ 7.000,- op

Het afgelopen jaar heeft de vereniging ondersteuning gevraagd voor het werk van Caritas Syrië. Op 20 juni, Wereldvluchtelingendag, organiseerde de vereniging samen met Kerk in Actie, de Assyrische Mesopotamische Vereniging en de stichting 'Help christenen in Syrië' een goedbezochte bijeenkomst over kerkelijke hulpverlening aan de slachtoffers van de oorlog in Syrië. Aan de oproep om steun voor Caritas Syrië heeft een aantal parochies en particulieren gehoor gegeven. De actie kreeg werd ook gesteund door de bisschop-referent voor oecumene en de oosterse kerken, mgr. dr. H. van den Hende. Op zijn initiatief werd in de Chrismamis van het bisdom Rotterdam en bij de Nationale bedevaart naar Brielle voor Caritas Syrië gecollecteerd. De totale opbrengst van de collectes en donaties voor Syrië bedroeg € 6.911,-. In september werd een bedrag van € 7.000,- aan Caritas overgemaakt. Hartelijk dank aan allen die deze actie hebben ondersteund!

Column

Op zondag thuis blijven of naar de protestantse kerk?

Als pastoor wordt me steeds meer de vraag gesteld: Kunnen we niet beter naar een protestantse kerk gaan als de katholieke kerk gesloten is of als er alleen maar een ontmoeting met een kop koffie is? Zeker als de 'naburige' katholieke kerk kilometers ver weg ligt. Als katholiek heb je dan geluk, als andere christelijke kerken niet ver zijn en je er welkom bent. Door de doop ben je trouwens lid van de kerk van Christus en die is groter dan de kerk waar je lid van bent.

Katholieken waren vaak een minderheid (ik werk op de Veluwe). Zij hebben zich naast en tegenover grote protestantse kerken kunnen handhaven. Ze waren trots op hun katholieke vorm van christen zijn. Er waren voldoende priesters en kerken beschikbaar. Dat is nu eigenlijk nog zo, maar geld en kerkbetrokken katholieken ontbreken. Parochies moeten indikken. Het is op veel plaatsen niet meer mogelijk om op zondag Eucharistie te vieren. Het getijdengebed of Woord/Communiediensten komen er voor in de plaats. Een parochie in ons bisdom telt ongeveer 10 kerken. Een daarvan is aangewezen als Eucharistisch centrum. Daar wordt Eucharistie gevierd.

Wat doe je dan als katholiek? Thuisblijven? Je wordt daartoe gedwongen als je geen auto hebt en er niemand is die je vervoeren kan. Mijn advies is de laatste tijd steeds vaker: ga eens op zondag naar een protestantse viering. Er wordt gezongen, gebeden, uit de bijbel gelezen, gepreekt, dezelfde drieëne God vereerd en dezelfde geloofsbelijdenissen uitgesproken.

We erkennen elkaars doop als de toegang tot Gods volk, de kerk, en bijna alle huwelijken zijn gemengd.

Elkaar opzoeken in tijden van nood is een goede zaak. Nu de kerkbetrokkenheid in alle kerken sterk afneemt, moeten we serieus op zoek naar vormen van kerkelijk leven van christenen uit verschillende kerken in een zelfde plaats of wijk. Ook in de eredienst. Dat de christenen elkaar daarbij elkaar veel te bieden hebben is duidelijk.

Henk van Doorn, pastoor in de St.-Lucasparochie, Veluwevallei